

ZONGULDAK ve BATI KARADENİZ BÖLÜMÜNDE NÜFUS HAREKETLERİ

Dr. Mecdi EMİROĞLU

GİRİŞ

Karadeniz bölgesinin doğu bölümü dışında kurulu iskân merkezlerinde nüfus hareketleri yavaş ve Türkiye ortalaması altında bir seyir takip etmekteydi. Batı Karadeniz bölümünün kıyı kesiminde dar bir şeritte endüstrinin sebep olduğu aşırı şehirleşme olayını son sayımlar göstermektedir.

Nüfusun doğal tarım şartlarına paralel olarak yoğunlaşma gösterdiği Türkiye'de fiziki ve topoğrafik şartların olumluluğu nisbetinde nüfus sıklaşmakta ve iskân sahaları kesintisiz olarak devam edebilmektedir.

Doğu Karadeniz bölümünün kıyı şeridini teşkil eden terasların çeşitli ve ekonomik değeri fazla olan tarıma elverişli bir ortam hazırlaması, bu dar kıyı şeridini memleketimizin kırsal nüfusu bakımından en yoğun alanı haline getirmiştir. Ancak kırsal ve şehir yerleşmelerinin ekonomik imkânları nüfus artışına paralel olarak çoğalmadığından bölümün fazla nüfusu, başta kıyı bölgelerimiz olmak üzere Türkiye'nin muhtelif şehirlerine dağılmaktadır.

Endüstri tesislerinin artması, son yıllarda batı Karadeniz bölümünde Zonguldak'ın merkezi bulunduğu kesimi, nüfus konsantrasyonu ile dik-kati çeker hale getirmiştir.

Batı Karadeniz endüstri alanının nüfus toplamı, özellikleri dolayısıyla önem taşımakta, şehirleşme ile endüstrinin karşılıklı ilgilerini ve kırsal nüfusuna olan etkilerini ortaya koymaktadır.

Doğuda iklim, topoğrafik durum ve kıyının kuzey doğuya yönelmesi gibi doğal faktörlerle tarımsal imkânların artması, dar ve uzun bir alanda memleketimizin en yoğun nüfusunu toplamıştır. Buna benzer bir durum batı bölümünde endüstri sayesinde meydana gelmektedir. Yakın zamanlara

kadar çok tenha olan bu kıyılarımızda kesif bir nüfusun toplandığı şerit gelişmekte ve uzamaktadır.

Batı ucu, Ereğli'de yeni demir ve çelik endüstrilerinin kurulmasıyla başlayan bu şerit sırasıyla, Kozlu, Zonguldak, Kapuz, Kilimli, Çatalağzı, Filyos ve olumlu tarım imkânları sebebiyle Filyos çayı ağız güneyine, Kokak-su'ya yayılmak istidadındadır. Amasra'daki kömür rezervlerinin işletilmesi halinde bu şeritin Bartın ve Amasra'ya kadar uzaması mümkündür.

Bugün, ağırlık merkezini Zonguldak'ın teşkil ettiği kesimin nüfusu 300.000'in üzerindedir. Fakat yakın yıllarda kademeli bir şekilde inşaatı tamamlanacak olan Ereğli Demir ve Çelik fabrikalarına paralel olarak bölümde bir nüfus hareketi beklenilir. Deniz ulaşımının cevher nakli sebebiyle fevkalâde gelişeceği bölümde bir transformasyon endüstrisinin, kalabalık bölgenin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için kurulacak tesislerin gelişeceği düşünülürse, 1975 yılında bölgede en az yarım milyon nüfusun toplanacağı anlaşılır. Hesabımız yıllık % 0 3 artışa %0 1 akın ihtimalinin ekleneceği kabul edilerek yapılmıştır. Genel tahminler Ereğli'nin on yıl sonra 80.000 nüfuslu büyük bir şehir haline geleceği merkezindedir.

Kömür madenlerinde 30-35 bin işçinin devamlı çalışmasına ve kömür endüstrisinin nüfus çekim gücünün yüksekliğine rağmen, madende çalışan personelin 3-4 aylık periyodlarla muvakkat istihdamları Zonguldak'ın şehir karakterine istihfalle orantılı olarak etki yapmıştır.

Maden işçisinin, Ereğli Kömürleri İşletmesine ait lojmanlarda işe ve ibatesi nüfusun yarısının şehir ekonomisine iştiraklerini önlemiştir. Nüfusun adetçe üstünlüğüne rağmen çarşı, pazar ve ticarî faaliyetler bakımından gelişmemesinin başlıca sebebi budur.

Sadece çalışan erkek nüfusun ekseriyette bulunuşu (% 65 erkek) Zonguldak şehrine uzun yıllar sun'i karakter vermiş, kır nüfusu ile kasaba ve şehirler arasındaki bağ yeni yeni kurulmaya başlamıştır.

Bölgede mevcut ve kurulması programlanmış endüstrinin doğal şartlara bağlı olarak gelişen ve yoğunlaşan kır nüfusuna etki yapması bakımından Batı Karadeniz endüstri alanı iyi bir misâl teşkil etmektedir. Bu bölgedeki nüfus hareketi, civarın tarım nüfusunu azaltmak şeklinde bir gelişme gösterememiş, fakat doğudan İstanbul'a yönelen akına bir baraj vazifesi görebilmiştir.

Çok yoğun ve müşkül şartlar altında çalışan tarım sektörünün kurulmuş endüstri tesisleriyle ilgilenmemeleri civarın topoğrafik yapısıyla yakından alakalıdır. Şehirlerin çok dar bir alanın merkezi durumunda kalmaları eğim, yükselti, bitki örtüsü sebepleriyle ulaşımın gelişmemesi, ekonomik karakterin kapalı ve kendine yeter tarzda kalmasına, temasın azalmasına sebep olmuştur.

Batı Karadeniz bölümünde kurulan endüstri şehirlerinin doğal ve sosyal evrimler sonunda hinterlândın baskısıyla meydana gelmeyeşleri, bunda bölüm dışı etkilerin daha fazla bulunmaları, bölümle şehirler arasında normal bağların kurulmasını geciktirmiştir. Ayrıca transformasyon endüstrisinin bölgenin şehir nüfusunu ticaret ve sanat dallarıyla bağlyamaması bu boşluğu arttırmakta, şehirle endüstri, endüstriyle kır nüfusu arasında ekonomik bir bağın kurulması gecikmektedir. Memleketimizde endüstri tesislerinden birçoğu, hinterlândı geniş ve zengin büyük şehirlerde kurulmuştur. Arsa ve personel masraflarının fazlalığına rağmen yarisından fazla fabrikanın İstanbulda kurulup toplanması sebeplerini biraz da bu imkânlar yaratmaktadır. Ancak hammadde, pazar, ulaşım imkânları ve diğer ekonomik kurallar, istihşâl maddelerinin endüstri merkezlerine hiç olmazsa yarı mamül olarak ulaştırılmasını icap ettirmektedir. Memleketimiz tarım nüfusunun % 70 in üstünde bir çoğunluk teşkil etmesi, gelişme imkânlarının kır nüfusunun istihşâline dayanarak sağlanma ümidini azalttığından endüstri tesislerinin büyük şehirler dışında kurularak şehirleşme olayına yön tayinine ihtiyaç vardır. Buda yeni endüstri alanlarının tesis ve geliştirilmeleriyle mümkün olacaktır.

NÜFUS HAREKETLERİ:

Ekonomik bakımdan gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelerde nüfusla, imkânlar arasında henüz bir denge kurulamadığından, nüfusta normâl hareketler sayılan artış dışında bazı sapmalar, gelişmeler görülmektedir. Ekonomik karakterlerin yerleşikliği nisbetinde istihşâl, ihracaat, milli gelir, hattâ nüfus tahminlerinde yanılma nisbeti azalmakta, ekstrem uçlar gittikçe sivriliklerini kaybetmektedirler.

Gelişmiş ülkelerde nüfus hareketlerinin iç ve dış turizm şeklinde görülmesine rağmen, problemlerin henüz hallolmadığı ülkelerde hareketlerin daha hayati ve ekonomik sebepleri bulunmaktadır.

Değişik sebeplere dayanan ve birçok etkilerle meydana gelen nüfus hareketlerini genel olarak üç grupta toplamak mümkündür.

a) Normâl hareketler ;

Doğum ve ölüm farkından meydana gelen azalma veya çoğalmalardır. Batı Karadeniz bölümünde nüfusun normal olan hareketinde memleket ortalamasına uygun bir durum göze çarpmaktadır. Bölümde kır nüfusunun artması ‰21 ile Türkiye ortalamasından ‰2, Şehirlerde görülen artış ‰42 ile ortalamadan ‰1,8 kır nüfusu artışı ise ‰25 ile Türkiye ortalamasının ‰4,3 noksanlık göstermektedir.

b) *Tarım nüfusunun endüstri alanına akışı:*

Endüstri alanına yönelen tarım nüfusunu iki grupta toplamak lâzımdır. Bunlardan bir kısmı Zonguldak maden işçiliğinde görüldüğü gibi muvakkat, diğer bir kısmı Karabük ve Ereğli'de görüldüğü gibi devamlıdır. Memleketimizde örneğini pek az bulabileceğimiz bu tip akınlar, Avrupa ve Amerika'nın birçok ülkelerinde şehirleşme olayının esas faktörü olmuştur. Yâni memleketimizde görüldüğü gibi, kırsal yerleşmesinin ekonomik zorunluğu ikinci plânda kalmış, akın şehirlerin talebiyle orantılı olarak gelişmiştir.

Zonguldak son yıllarda Batı Almanyada'dan vakî işçi taleplerine binden fazla kalifiye işçi göndererek, tarım nüfusunun önce iç, sonra dış endüstri alanına akışına iyi bir misâl vermiştir.

c) *Şehirlere akın: (1)*

Son sayımlarda görüldüğü gibi memleketimiz büyük şehirleri için önemli bir durum arzeden akının, büyük iskân merkezlerinde gelişen iş hacmine ve kapasitesine nisbetle fazla bulunması, buralarda işsizliğe ve hayat seviyesinin düşmesine sebep olmaktadır. Batı Karadeniz bölümünde böyle bir durum mevcut değildir. Karabük şehrinin iş imkânlarının endüstri ile fazlaşması son iki sayım arasında şehrin nüfusunu % 102 oranında arttırmıştır. (1955 te 15624 olan şehir nüfusu 1960 yılında 34543'e yükselmiştir.)

Zonguldak endüstri bölgesine akın doğudan, kısmende tarım imkânları çok kısırlı olan Eflâni, Ulus, Kurucuşile ilçeleriyle komşu illerden; Çorum Sivas, Çankırı'dan olmaktadır.

DOĞAL DURUM

Batı Karadeniz bölümü, kıyıda Sakarya nehri ağzından doğuda Kızılırmak deltası yakınında Gerze kasabasına kadar uzanmaktadır. Küre dağlarının Karadeniz'e doğru dışbükey bir yay çizmiş olması bölümü yağış ve bitki örtüsü bakımından zenginleştirmiş ve yüz ölçümünün genişlemesine sebep olmuştur.

Bölümde dağlık alanların geniş saha kaplamasına rağmen, nisbî yükseklik doğudakiyle mukayese edilemeyecek kadar azdır. Dağların üç sıra halinde bölümü boydan boya boya katetmeleri, çok aşınmış ve yıpranmış bulunmaları eğimin kısmen artmasına, düz alanların az yer kaplamasına

1 Emiroğlu (M.) - Şehirlere Akın ve Sebepleri. İller ve Belediyeler Dergisi. Sayı: 194 ve 195. 1961, 1962 Ankara.

sebepl olmuştur. Bu durum bölümün çok yüksek olmamasına rağmen dağlık karakter kazanmasına yol açmıştır.

Üç sıra halinde uzanan dağların en güneyde bulunanları daha yüksektir. Yükselti farkı ve kademeler, deniz tesiriyle fazla yağışın içerilere sokulmasına, bitki örtüsünün zenginleşmesine etkileri olmuştur. Küre, Ilgaz ve Köroğlu dağlarına paralel dar, uzun vadiler yanında havzalar da yer almaktadır. Vadiler, doğudaki Çoruh-Kelkit çukur alanı kadar bariz ve derin bulunmamakla beraber Küre ve Ilgaz dağları arasında Gökirmak çukurluğu, Ilgaz dağları güneyinde Tosya, Bolu çukurluğu, Taşköprü, Safranbolu, Düzce çukurlukları gibi sayıları fazla ve istikametleri değişiktir.

Yağışın çokluğu, topoğrafik duruma eğimli yerlerin hakimiyeti, iskâna elverişsiz tarım dışı alanların fazlalığı bölümde orman oranını arttırmıştır. Batı Karadeniz bölümünde orman sahası memleket ortalamasının bir hâyli üstündedir. (%24) Bu oran Zonguldak dolaylarında %31'e, Bolu'da ise %40'a yükselmektedir. Orman üst sınırının 2000 metreyi bulması iskân alanlarına uzak ve eğimi fazla alanların doruğa kadar ormanlarla kaplı kalmasını sağlamıştır. Kuzey ve güney yamaçlardaki yağış farkını ormanların tür ve gürlükleriyle anlamak kâbilirdir.

Bölümün kıyıları diktir, kıyı terasları ve sahil düzlükleri pek azdır. Sinop-Hopa arasındaki kıyı kesiminin yakın jeolojik çağlarda birkaç yükselme hareketine maruz kalmaları sahilin tarım ve yerleşme için elverişli teraslar kazanmasını sağlamıştır. Doğu Karadeniz bölümünde memleketimizin en yoğun nüfusunun toplanmasında bu terasların rolleri büyük olmuştur.

Batı Karadeniz bölümünü, bilhassa kıyı kesimini, fiziki özellikler iç kısımlarla tecrit etmiş durumdadır. Orta Karadeniz bölümü gibi doğal yollarla büyük bir ardülkeye sahip olmayışı bölümü uzun asırlar iç kısımlardan tecrid etmiştir. Fiziki özelliklerle meydana gelen bu etkileri ilk yerleşmelerin asırlarca gecikmesinde de bulmak kâbilirdir.

DOĞAL DURUMUN YERLEŞMEYE TESİRLERİ :

Batı Karadeniz bölümünde doğal özellikler dolayısıyla, yerleşmenin Anadolu'ya, hattâ orta Karadenize nisbetle yeni sayılacak kadar geciktiği görülmektedir.

İlk yerleşmeler bakımından bölümün Anadolu'dan farklı bulunmasının en büyük sebebi arızaların güneyden zor geçilir şekilde üç sıra halinde bulunmalarıdır.

Bugün dahi, başlıca kömür ve ağır endüstri merkezi olan bölümün kara ve demiryolu bakımından gereken ulaşım kolaylıklarına sahip olduğu söylenemez. Fiziki durum ulaşım, tarım, yerleşme ve ekonomik karakterlere yaptığı etkiler bakımından önemini muhafaza etmektedir.

Karadeniz bölgesinde prehistorik kalıntıların sadece Samsun ve civarına inhisâr etmesi² bu bölümde kapalı ve açık ilk yerleşmenin Anadolu ile paralel geliştiğini göstermektedir. Anadolu'nun paleolitik çağı yaşayan nüfusu, müsait bir durum arzeden ve bugün Samsun'un hinterlandını teşkil eden açık bölgeden rahatça kıyıya inmiş ve yerleşmişlerdir.³

Karadeniz bölgesinin diğer kısımlarında yerleşme oldukça yenidir. Şehirler ardülke ile alâkası bulunmayan koloniler halinde tesis edilmişler ulaşımı deniz yoluyla yapmak zorunluğunu duymuşlardır.

Batı Karadeniz bölümü içinde tarla ziraatine bağlı bir köy iskânı görülmektedir. Yer yer yükseltinin mevcudiyeti, eğimli yerlerin fazlalığı, yerleşme ve tarım alanlarının bölünmesine sebep olmuştur. Kır yerleşmeleri mahallelere ayrılmak suretiyle doğal duruma uymuşlardır. Köyler, bazen birbirleriyle kilometrelerce uzakta kurulu mahallelerden meydana gelmiştir. Mahalle sayısı 7 hatta 8'e yükselen köyler bulunduğu gibi, ekserisinin 3-4 mahalleden meydana geldiği görülmektedir. İç kısımlarda köylerde bir toplanma, İç Anadolu karakterine uyma, nazarı dikkati çeker. Doğu Karadeniz bölümündeki (Fasta-Hopa kıyı seridinde) kır yerleşmelerinde meskenlerin dağınıklığı batıda mahallelerin dağınıklığı halinde tabiata uyarlık göstermiştir. 8-10 evin teşkil ettiği bir mahalle ile köyün diğer mahalleleri arasındaki mesafeyi toprağın ekim imkânları tayin etmektedir. Köylerin mahalleler şeklinde merkezden uzak olarak gelişmelerinin mahzuru yanında işlenecek toprağa yakınlık, zaman ve güçten tasarrufu sağlamaktadır.

Küçük iskân merkezleri kapalı ekonomilerini muhafaza etmektedirler. Büyük köyler ve kasabalar birbirleriyle irtibatlı vadilerde veya düzlüklerde, tarım imkânları fazlaca olan, hinterlandı nisbeten genişçe bölümlerde gelişme ortamı bulabilmişlerdir.

Arazinin ortalama yükseltisinin doğuya nazaran fazla olmamasına rağmen bölüm içinde ve diğer bölgeler arasında karayolu bağlantıları yetersiz kalmaktadır. Bunun başlıca sebebi eğim ve dikliğin topoğrafik görünüşe hâkim olmasıdır.

Bölümün nüfusu üzerinde en büyük etkiyi kömürün bulunması yapmıştır. Kömür bulunmamış olsaydı tarım ve turistik imkânlar dışında büyük

2 Kökten (K.) - Samsun'da Prehistorik Araştırmalar. Ülkü, Halkevleri ve Halk Odaları Dergisi. Cilt: XVI. Sayı: 89. 1940 Ankara.

3 Kökten (K.) - Samsun Vilâyeti Tekeköy Civarında Prehistorik Araştırmalar. Ülkü. Cilt: XVII. Sayı: 98. 1941 Ankara.

bir gelişme olmayacak, Karabük şehri teşekkül etmeyeceği gibi Zonguldak, Sinop, Bartın, Ereğli, İnebolu gibi kıyı şehirleri dahi bugünkü durumlarına gelemeyecekler ve doğu bölümünün nüfus akımının büyük bir kısmı Zonguldak endüstri şehirleri tarafından çekilemeyecekti. Bölüme endüstrinin girişi doğal durumun yerleşmeye ve nüfusun sıklığına olan etkilerini şehirlerde kısmen değiştirmiş, şehir gelişmesinde önemli olan hinterlând tesirlerini hafifletmiştir.

8 Kasım 1829 tarihinde Uzun Mehmet tarafından kömürün bulunması ile ocakların işletilmesi (1843) arasındaki uzun süreye Kırım savaşı sebep olmuştur.

1865 yılına kadar işletme Hazinei Hassanın idaresinde iken önce bahriye ye, 1882 yılında ise kısmen yabancı sermayeye ait hale getirilmiştir.

Zonguldak'ta ilk şehrsel yerleşmeler bir şehrin temelini kurma gayesinden çok uzaktır. Yerleşme, istismarı hedef tutan, adeta geçici bir durum arz etmiştir. Sadece çalışanların barınmalarını temin eden tesisler kurulmuştur. Madeni işletenler dahi muvakkat şekilde iş görmüş, kimse yüz yıl sonra burada büyük bir endüstri şehrinin kurulacağını tahmin etmemiştir.

İstihşâlin talep karşısında artması, ard ülkeyle ulaşım zorlukları ve denizin güvenilmez durumu, burada bir tahmil ve tahliye limanının kurulmasını elzem kılmıştır. 1893 yılında limanın temeli atılmış ve Zonguldak gittikçe daha fazla işçinin çalıştığı büyük bir işyeri haline gelmiştir. Ekserisi muvakkat olan işçiler ailelerini getirmedikleri için yerleşme adeta resmî lojman ve amele barınaklarına inhisar etmekteydi.

Zonguldak 1900 yılında kaza merkezi olmuş, 1920 yılında Mutasarıflığa yükseltilmiş, cumhuriyetin ilânını müteâkip 1924 yılında da vilâyet merkezi haline getirilmiştir. Çok kısa bir mazisi olan şehrin, gelişmeye müsait olmıyan topoğrafyası dahi büyümesine engel olamamıştır. Bu mahzur kıyı boyunca yeni endüstri tesisleriyle nüfusun yayılmasıyla hafiflemekte, şehir Filyos istikametinde gelişme istidadı göstermektedir.

BATI KARADENİZ BÖLÜMÜNDE NÜFUS HAREKETLERİ :

Batı Karadeniz bölümü, 1927 yılında yapılan sayımlarda memleket ortalamasının (Km², ye 18 kişinin) üstünde (27 kişi) bir yoğunluk göstermekteydi. 1960 yılında yapılan sayımla bölümün nüfusu Km².de 41 kişiye yükselmiş ve Türkiye ortalamasına göre fazlalık farkında % 10 eksilme meydana gelmiştir.

Bölümün nüfus yoğunluğunda görülen fazlalaşmada şehirlere akının önemli bir rolü olmadığı anlaşılmaktadır. Bölümün sınırları içinde kalan

dört ilimizin 1960⁴ sayımına göre, şehirli nüfuslarının Türkiye ortalamasıyla yapılacak karşılaştırılmasının durumu daha iyi aydınlatacağı umulmaktadır. Adı geçen sayımda Türkiye şehirli oranı genel nüfusun % 32 sini teşkil ederken bu miktarın Zonguldak ta %21,6 ya, Sinop ta %16,5 Bolu'da %15, Kastamonu'da ise %14'e indiğini ve şehirli oranının ortalamadan %50 noksan bulunduğunu görmekteyiz. Buna rağmen son iki sayımda başta Zonguldak olmak üzere bölümde şehirler nüfusunun hızla arttığı anlaşılmaktadır.

1955-1960 sayım yılları arasında logaritmik artış bakımından şehir, kır ve genel olarak Türkiye ortalamalarının üstünde bir nüfus artışı gösteren bölümde, sınır içinde kalan dört ilin şehir, kır ve ortalama artış durumları aşağıdadır.⁵

	Şehirli nüfusu	Kır nüfusu	Ortalama artış
Türkiye ortalaması	%0 43,8	%0 23	%0 29,3
Zonguldak	%0 51	%0 26	%0 31
Sinop	%0 49	%0 16	%0 20
Kastamonu	%0 31	%0 14	%0 16
Bolu	%0 19	%0 17	%0 22

Bölümde kır nüfusunun %83,2, ile Türkiye ortalamasına nazaran %15,2 fazlalık arzettiğini görmemiz, tarım sektöründen endüstriye nüfus aktarılmasının zarureti ortaya koymaktadır. Ancak bu bölümün diğer bir özelliği de endüstri tesislerinin Zonguldak ilinde toplanmasına rağmen kır ve şehirli nüfusu oranı Türkiye ortalamasına yaklaşmamış %10 luk şehirli noksanı henüz ortadan kalkmamıştır.

Kömürün mevcudiyetiyle endüstri tesislerinin Zonguldak ve civarına toplanması, şehirlerin tarım dışı faaliyetlerle, endüstri ile zorlanarak meydana gelmesi ve nüfusun henüz denkleşmemiş durumuyla Zonguldak endüstri bölgesini karakterize etmek kabildir.

Bölüm içerisinde Zonguldak ilinin daha yoğun nüfus barındırdığı görülmektedir. Şehir ve kır nüfusu ayırımında kriter olarak idari özelliklerin yani ilk merkezleriyle ilçe merkezlerinin şehir sayımları Zonguldak kır nüfusunda kısmen mübalağa yapmaya sebep olmaktadır. Ereğli-Filyos arasında şehir sayılmıyan birçok iskân alanlarının, endüstri merkezlerinin bulunduğu 80 kilometrelik kıyı şeridinde, ekonomik karakter bakımından tarım dışı faaliyetin ekseriyette bulunduğu bir kesim mevcuttur.

Şehir ve belediye sınırlarının birbirbirlerine çok yaklaştığı Kozlu, Zon-

4 1960 Genel Nüfus Sayımı. Telgrafla Alınan İlk Neticeler. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. Neşriyat No: 408. 1960 Ankara.

5 1955-1960 sayım yılları arasındaki artış adı geçen eserde verilen rakamların hesaplanmasıyla elde edilmiştir.

guldak, Kilimli ve Çatalağzı belediyelerinin birleştirilmesinin daha faydalı olacağı dahi düşünülmektedir.

Son 25 yıl içerisinde Zonguldak bölgesinde kır ve şehir nüfuslarının artışlarında oran farkları görülmektedir. Toptan bir ifade ile kır nüfusunun %40 artış göstermesine karşılık, şehir nüfusu bunun beş misli yani % 200 lük bir artış göstermiştir. Bölge içerisinde endüstri tesislerinin kurulduğu şehirlerde bu rakam daha yüksek bulunmaktadır. Buna misâl olarak 1927 yılında 11,947 nüfuslu Zonguldak'ın 35 yılda 54, 026 ya yükselerek % 450 artış göstermesini zikredebiliriz.

Zonguldak ve Karabük istisna edilirse il sınırları içindeki şehirlerin 1927 sayımı nüfus toplamları 23,258 kişidir. 1960 sayımında bu yekûn (Kurucaşile, Eflâni kaza oldukları için şehir sayılmalarına rağmen) ancak 37.759'a yükselmiştir. 35 yıllık artış farkı yeni kazaların ilâvesine rağmen % 39 dur.

Süratle gelişen Zonguldak ve Karabük şehirlerinin nüfus durumlarında ayrı bir özellik görülmektedir.

1927 yılı sayımında Zonguldak şehrinin nüfusu 11,947 kişi ve Karabük, fabrikasının kurulmaya başladığı 1937 yılında 11 hanesi ve 43 kişilik nüfusu bulunan ufacak bir köyden ibaretti. 1960 yılı sayımında her iki şehrin nüfusunda görülen artış % 700 dür.

Zonguldak'ta 1927 sayımından beri erkek nüfusun büyük çoğunlukta bulunduğu görülmektedir. Buranın bir endüstri şehri olarak gelişmesi ve çalışan nüfus için çekim merkezi bulunuşu bu durumu yaratmıştır. Şehirlerin süratli gelişmeleri için Zonguldak ve Karabük memleketimizden verilecek bellibaşlı örneği teşkil etmektedir. 7

1927 sayımında Zonguldak nüfusunun % 71 ini erkeklerin teşkil ettiğini görmekteyiz. 1955 te bu oranın % 65'e düştüğünü müşahade etmimize rağmen % 6 lık fark dengeye yaklaşma bakımından az sayılabilir. 8 Bu değişmeyi muvakkat işçilerin bir kısmının ailelerini de Zonguldak'a getirmeleri ve yerleşmeleri meydana getirmiştir. 1960 yılında yapılan sayımların mufassal sonuçları henüz yayınlanmadığından kadın-erkek oranında ne gibi değişikliğin meydana geldiğini kesin olarak söyleme imkânı mevcut değildir. Fakat oranın biraz daha azaldığını gecekondü semtlerinin genişlemesine dayanarak söylemek mümkündür. 9

6 Tümertekin (E) - Ağır Demir Sanayii ve Türkiye'deki Durumu. İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 576. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü: 16. Sayfa. 242-244. 1954 İstanbul.

7 Emiroğlu (M.) - Şehirleşmede Endüstrinin Rolü. İller ve Belediyeler Dergisi. Sayı: 196. Sayfa: 65-69. 1962 Ankara.

8 İstatistik Yıllığı, Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Yayını Cilt: XI. Sayfa. 72. 1938/1939 Ankara.

9 Emiroğlu (M.) - Demir-Çelik Endüstrimiz ve Ereğli. İller ve Belediyeler Dergisi. Sayı: 205. Sayfa: 512-517. 1962 Ankara.

Maden ocaklarından fazla miktarda işinin istifadesini sağlamak amacıyla kısa süreli çalışma devrelerinin tatbiki, köylülerin aileleriyle birlikte göçlerine engel olmuştur. Tarım gelirinin düşüklüğüne ailelerden bazı fertler madenlerde çalışarak destek olma gayret etmektedirler. Aşırı şehirleşmeye rağmen il sınırları içinde kır nüfusunun Türkiye ortalama artışından fazla çoğalma göstermesi başka illerden göçün mevcudiyetini teyid etmektedir.

Zonguldak ili içerisinde bulunan şehirlerin erkek ve kadın nüfuslarının incelenmesi bu merkezlerin çalışma imkânlarına paralel olarak erkek nüfus oranlarının arttığı görülmektedir.

Daha evvel incelediğimiz Zonguldak merkez kazası dışında kalan şehirler hakkında fikir verecek olan aşağıdaki cetvelin incelenmesinde Ereğli'de nüfusun %59 unun erkek, Karabük'te ise % 74 ünün erkek olduğu görülmektedir. Buna mukabil Ulus, Safranbolu kazalarında kadınlar çoğunluktadır. ¹⁰

Şehirler	Nüfusü	Toplamı	Erkek	Kadın
Bartın		9922	5124	4798
Çaycuma		2262	1145	1117
Devrek		4021	2181	1840
Eflâni		687	366	321
Ereğli		7878	4621	3257
Karabük		15624	9378	6246
Safranbolu		6155	3045	3110
Ulus		1116	546	579

Şehirler ve kır yerleşmelerine nüfusun bölünüşünü gösteren aşağıdaki cetvelin incelenmesinde nahiye ve köyler nüfusunda kadınların ekseriyeti teşkil ettikleri görülmektedir. Şehirlerin 37,926 kadın nüfusuna karşılık 57,382 erkeğin mevcudiyetine mukabil, nahiye ve köyler nüfusunun 194 bin erkek nüfusu yanında (% 49), kadın nüfusu 202 binle (51) ekseriyettedir. ¹¹

¹⁰ 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Yayını. No: 412. Sayfa: XLV-LII. 1961. Ankara.

¹¹ Aynı Eser. Sayfa: 561.

KAZALAR	ŞEHİRLER NUFUSU			NAHİYE ve KÖYLER			T O P L A M			Yüz ölçümü Km².	Yoğunluk Kişi
	Toplam	Erkek	Kadın	toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın		
Toplam	95254	57382	37926	395893	193964	201929	491147	251292	239855	8483	57
Merkez	47589	30922	16667	62879	38126	24753	110468	69048	41420	607	181
BARTIN	9922	5124	4798	73076	34521	38555	82998	39645	43353	1403	59
ÇAYCUMA	2262	1145	1117	48494	22336	26158	50756	23481	27275	494	102
DEVREK	4021	2181	1840	51564	23692	27872	55585	25873	29712	1858	29
EFLÂNİ	687	366	321	21167	9133	12034	21854	9499	12355	654	33
EREĞLİ	7878	4621	3257	59403	28538	30864	67281	33160	34121	1134	59
KARABÜK	15624	9378	6246	34030	16934	17096	49654	26312	23342	659	75
SAFRANBOLU	6155	3045	3110	18646	8297	10349	24801	11342	13459	962	25
ULUS	1116	546	570	26634	12386	14248	27750	12932	14818	712	38

1960 yılında yapılan sayımların mufassal sonucu henüz neşredilemediğinden bir sayım evveline ait rakamların ne gibi değişimler gösterdikleri meçhulümüz olmakla beraber, ilk neticeler gözden geçirilirse il sınırları içerisinde ki şehirler nüfusunda % 25, kır yerleşmelerinde ise % 13 artış bulunduğu anlaşılmaktadır.

1955 yılına ait şehirler ve kır yerleşmeleri cetvelinin incelenmesi, il içerisinde kadın ve erkek nüfuslarında bir denge bulunmadığını açıklamaktadır. Zonguldak, Karabük ve şimdide Ereğli'de başlayan endüstri gelişmesinin ve diğer şehrsel faaliyetin il içerisinde gelen işçilerle esnaf, tüccar, serbest meslek erbabı ve vazifelilerle yürümediğini, başka illerden gelen ve gelecek nüfusun da bu faaliyete katılacağını anlatmaktadır.

Zonguldak nüfusunu teşkil eden 491,147 (1955 sayımı) kişiden 251,282 erkek ve 239,855 kadının mevcut bulunmaları bir kısım erkek nüfusun hariçten (11,437 kişi), başka illerden geldiğini göstermektedir. 11,437 kişi, fazlalığın cinsiyet bakımından ifadesidir. Bu rakamın, gelenlerin sade erkeklerden ibaret ve bekâr kimseler olmayacağına hesaba alınarak mütalâa edilmeleri icab eder.¹²

1927, 1935, 1940 ve 1945 yıllarında yapılan sayımlarda nüfusun daimî ikâmetgâhı sorulmamıştır. 1950 yıllarında yapılan sayımda ise, şahıslara daimî olarak nerde ikamet ettikleri sorusu yer almıştır. 1955 sayımında böyle bir soru mevcut değildir.¹³

Mukayese imkânı verecek rakam mevcut olmamakla beraber 1955 yılı sayımlarına ait, illere göre doğum yerleri incelenirse, doğum yerlerinin dışında ikamet itibarıyla önde giden illerimiz arasında Zonguldak'ın da bulunduğunu görürüz. Göç alan bir ilimiz olan Zonguldak'ta yüz kişiden yedi kişi başka illerden buraya gelmiş durumdadır.¹⁴

Nüfus sevkedilen illerimizin başında bulunan Trabzon, Kastamonu, Rize ile Zonguldak'ın ilgileri düşünülürse son sayımlarla bölgede vukuu muhtemel durum tahmîn edilebilir.

8483 kilometre karelik alanı ile Zonguldak Türkiye'nin % 1,1 ini kaplar. Altı yüz binlik nüfusu ise Türkiye'nin % 2 si kadardır. Oranların küçüklüğüne rağmen ekonomik değeri çok yüksek bulunmaktadır. Kömür, demir ve çelik istihsalinde rakibi bulunmamaktadır Ereğli'nin istihşâle başlaması, Karabük'

12 Tümertekin (E.) - Türkiye'de Kadın ve Erkek Nisbetlerinin Dağılışı. İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi. Cilt: V.S ayı: 9. 1958 İstanbul.

13 Tunçdilek (N.) - Tümertekin (E.) - Türkiye Nüfusu. 1959 İstanbul.

14 Cillov (H.) - Nüfus İstatistikleri ve Demografinin Genel Esasları İstanbul Üniversitesi Yayınlarından. No: 839. İktisat Fakültesi No: 111. Sayfa: 432-436. 1960 İstanbul.

ünde tevsii ile memleket ihtiyacınının tamamen dahilden karşılanması mümkün olacaktır.¹⁵

¹⁶ Ekonomik önemi nazarı dikkate alınarak problemlerinin halledilmesi gayesiyle il, ikinci bölge plânlama projesi olarak ele alınmıştır. Bölgenin kalkınması, arazi kullanma plânlarının tatbikiyle, kaynakların nüfusla doğru oranlı olarak gelişme imkânlarının sağlanmasıyla mümkün olacaktır.

BÖLÜMÜN EKONOMİK DURUMU :

Doğal durumu ve nüfus üzerindeki etkilerini gözden geçirirken, bölümde tarımla meşgul kırsal nüfusunun yoğunluğu üzerinde durmuştuk.

Oaks-Arıkök toprak haritasına göre bölümün % 90'ından fazla kısmının meyveli % 8'den fazla olan, haşın, kesik veya dağlık olarak isimlendirilen araziden müteşekkil bulunduğu görülmektedir. Bu harita ile karşılaştırma yapıldığında, tarıma elverişli alanlarla, bugün tarım altında bulunan sahalar arasında büyük bir oran farkı ortaya çıkmaktadır. Tarıma elverişli alanlar, bölgenin hâlen tarım altındaki sahalarının ancak 1/5'ini teşkil ettiği halde, kırsal nüfusunun yoğun bulunuşu 4/5 nisbetinde bir alanın tarıma elverişsiz olmasına rağmen ekim altında olduğunu göstermektedir.

Bölümde (1949 yılında) nadasa hariç 514.000 hektarlık sahada tahıl tarımı yapılmaktaydı¹⁷ ve tahıl tarımı yüzölçümünün %13'ünü kaplamaktaydı. 1960 yılında tahıl tarımı yapılan tarlalar 626.000 hektara yükselmiş¹⁸ ve oran %16'ya yaklaşmıştır. Tahıl tarımı yapılan tarlaların ortalama olarak 1/4 kadarlık bir kısmı nadasa bırakılan alanlar teşkil etmektedir. Her yıl nadasa bırakılan arazi ile beraber tahıla tahsis edilen saha bölümde %20'lik bir alan kaplamaktadır.

Tahıl dışı ekilişler (keten, kenevir, pamuk, bakliyat, yemlik, tütün, patates, pancar, anason, soğan, sarımsak, susam, afyon, çeşitli meyve ve sebzelikler) Kastamonu dolaylarında %11, Zonguldak'ta %8, Bolu'da %4, Sinop'ta ise %3 oranına inmektedir. Böylece tarımın doğal şartlara uyulmadan kontrolsüz olarak dağıldığı ve tahıla büyük önem verildiği anlaşılmaktadır.

Bölgede tahıl tarımının büyük çoğunluk sağlanmasının sebebi coğrafi, doğal faktörlerin zorunlu etkileri sonucunda meydana gelmiş değildir.

¹⁵ Emiroğlu (M.) - Demir-Çelik Endüstrimiz ve Ereğli. İller ve Belediyeler Dergisi. Sayı: 205. Sayfa: 512-517. 1962 Ankara.

¹⁶ Bölge Plânlama. İmar ve İskân Bakanlığı. 1962 Ankara.

¹⁷ Ziraî Bünye ve İstihşâl 1934-1950. Sayfa: 3. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. Yayın No: 329. 1951 Ankara.

¹⁸ Ziraî Bünye ve İstihşâl. 1958-1960. Sayfa: 84 Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. Yayın No: 421. 1962 Ankara.

Beslenme, kendine yeter cinslerin üretilmesi, pazarlamanın mevcut bulunmaması bölümde tahıl tarımının hâkim hale gelmesinde başlıca faktör olarak yer almıştır. Topoğrafik durumun makinalı tarıma elvermemesi, geniş çapta ve alanda tahılcılığı önlemektedir. Bölge toprak karınlığı, iklim özelliği ve parsellerin küçüklüğü sebepleriyle meyveciliğe çok müsait bulunmaktadır.

Kastamonu ilinde tahıla ayrılan tarlaların % 20 kadarlık kısmı, Sinop'ta % 14, Bolu ve Zonguldak'ta ise % 10 a inmekte, bağlar, sebzelik ve meyvelikler tahıla nazaran çok az alan kaplamaktadırlar.

Bölgede, doğal olarak monokültür zorunluğu olmadığı halde bu tip tarımın tatbiki, polikültüre yer verilmemesi, otarki dolayısıyla ancak beslenme ihtiyacının karşılanmasına, mübadele imkânlarının azalmasına sebep olmaktadır. Bölüm çiftçisinin hayat standardı ve yaşama şartları meyve bahçelerinin tesisi için gerekli zaman yatırımını yapmaya elverişli bulunmamaktadır. Yıllık ihtiyaçlar, ortaklık, veraset, parsel küçüklükleri, pazarlarla ilginin azlığı tahıl ekimini sunî olarak zarurî hale koymaktadır.

Batı Karadeniz, bölüm olarak tarım hayatı bakımından doğuya nazaran daha çeşitli bir karakter göstermektedir. Mısır, buğday ve diğer tahıllar yanında fındık, pirinç, kendir, tütün yetişebilmektedir. Ancak imkânlarla ekiliş nisbetleri arasında fark mevcuttur.

Bölümdeki şehirlerde büyük bir gelişme olmasına, Zonguldak'ın Karadenizin Samsun'dan sonra ikinci şehri haline gelmesine rağmen, küçük ve büyük iskân merkezleri arasında ekonomik bir bağ teessüs edememiştir. Ulaşım ve kendine yeterlik zorlukların, istihsalin mahallinde sarfını teşvik etmiş, şehirlerin topoğrafik durumu sebebiyle tesir alanlarının, hinterlândlarının azlığı endüstri ve dış etkilerle gelişmeleri civarın ekonomik karakterleri üzerine tesir yapamamıştır.

Ağır endüstri bölgesi içinde gelişen şehirlerin, müşkül durumda bulunan tarım sektörüne faydası inkâr edilemez. Fakat gelişmekte olan şehirlerin artan ihtiyaçlarına küçük iskân merkezlerinin tarımsal istihalleriyle gereken faydayı tam olarak sağladıkları söylenemez.

Endüstri tesislerini ve şehirlerinin bir an kaldırıldığını düşünecek olursak -kalabalıklaşan 80 Km.lik kıyı şeridi hariç- tarım sektörünün ekonomisinde bir değişme beklemek yersiz olacaktır. Çünkü istihsale pazar, taleple arz münasebeti henüz kurulamamıştır. Bu özellik sadece tarımsal yapı ve ekonomik durum için mevzuu bahis değildir. Demografik yapı ve beslenmede de aynı karakterler görülmektedir. ¹⁹

19 Emiroğlu (M.) Şehirlerimizin Gelecekteki Beslenmeleri ve Gıda Rejimimiz. İller ve Belediyeler Dergisi. Sayı. 203. Sayfa. 424-428. 1962 Ankara.

Zonguldak şehrinde kömürle ilgili çeşitli endüstri tesisleri dışında Filyos'ta bir ateş tuğlası, Çatalağzı'nda termik elektrik santrali, Karabük'te ağır demir endüstrisi ve kok fabrikası, Ereğli demir ve çelik fabrikası, Bartın çimento fabrikası²⁰ bulunmasına rağmen bütün bu şehirlerde -başta Karabük olmak üzere- halka intikal etmiş transformasyon endüstrisinin gelişmemiş olduğu nazarı dikkati celbeder. Şehirlerde halkın, tüccarın, esnafın, sanatkârın, serbest meslek erbabının endüstri maddeleri ile ilgisi bulunmamakta tesisler adeta sun'î gibi kalmaktadır.

Endüstri şehirlerinin fazlalığına rağmen Zonguldak ilinde kır nüfusunun Türkiye ortalamasının üstünde bulunuşu henüz nüfusla iş imkânları arasında bir dengenin kurulamadığını göstermektedir. Zonguldak bölgesinde ailelerin fertler bakımından kalabalık bulunuşu da muhafazakârlığın ve kapalı karakterin devamını göstermektedir. 1960 sayımına göre ailelerin ortalama nüfusları 6,4 kişidir. Endüstriyel faaliyetin tarım alanındaki ekonomik zorluklara rağmen, azalma, parçalanma göstermeden aileleri kalabalık olarak tutabilmesi ilgi çekici bir durumdur.

Bölümdeki şehirlerde gelişen iş imkânlarına alâka uzak çevreden duyulmakta ve şehirler bu bölgenin gelen nüfusla kalabalıklaşmaktadır. Kuruluş halinde bulunan Ereğli şehrinde dahi aynı yönde bir gelişme göze çarpmaktadır. Hızla çoğalan şehir nüfusunun ekseriyetini başka illerden gelenler teşkil etmektedir.

Nüfus artışı ile mesken yapımı arasında doğru bir oranın mevcut bulunmayışı, gecekonduların artmasına sebep olmaktadır. Zonguldak'ta -1960 yılı mesken sayımına göre -9585 meskenin 4000 ünitesini gecekondular teşkil etmektedir (% 43). Karabük'te ise gecekonduların sayısı 2000'i aşmış vaziyettedir. (% 33) Diğer büyük şehirlerimize nararan-Ankara hariç- bu miktarlar çok yüksektir. İstanbul nüfusunun % 21'i, İzmir' şehri nüfusunun %18 i, Ankara şehrinin ise % 45'i gecekondularda oturmaktadır.²¹

Bölümün basit olarak incelenmesi, büyük iskân merkezleri ile köyler arasındaki bağıntının kurulması mecburiyetini ortaya çıkarmaktadır. Bu bağ sayesinde şehirlerin, bilhassa köylerin, birçok problemline çare bulunacaktır.

Endüstriyel bir gelişmenin eşliğinde bulunan, yeni tesislerin hammadde ile ilgili olarak memleketin her tarafında kurulabileceği beklenen Türkiye için batı Karadeniz bölümü iyi bir misâl teşkil etmektedir.

20 Tesal (N.D.) - Zonguldak Vilâyetinin İktisadi Ehemmiyeti. 1957 İstanbul.

21 Mesken Dâvamız. Sayfa: 25. İmar ve İskân Bakanlığı. 1962 Ankara.

Şehirli nüfus oranının yükselmekte olduğu, buna mukabil tarım nüfusunda gittikçe yoğunlaştığı memleketimizde, Zonguldak misali, tesislerle problemlerin hallolamayacağını açıkça ifade etmektedir.

Bölüm, hattâ Türkiye içerisinde endüstri tesisleriyle önemli bir mevki olan Zonguldak ili, ekonomik problemlerini halletmek gayesiyle ikinci bölge plânlama projesine dahil edilmiştir. Arazi kullanma projelerinin tatbiğiyle, şehir dışı kaynakların nüfusla doğru orantılı olarak gelişme imkânları sağlanacak ve tezatlar ortadan kalkacaktır.

**Populational mobility in Zonguldak and western region of
the Black-Sea**

SUMMARY

Dr. Mecdi EMİROĞLU

In recent years there is a remarkable accumulation of population of the western Black-Sea region, which is the one of three regions of the Black-Sea.

Until the recent years, there were no difference in the increase of population in this area from the mean increase of general population of turkey. This was true for the middle region of the Black-Sea too.

Although this situation was quite different in the eastern part of the Black-Sea. This area consists of a narrow and long strip along the sea which has the highest accumulation of population in Turkey.

In spite of agricultural possibilities due to the narrowness of the area, this area became a center to send her population to all Parts of Turkey, mainly to the sea-shore cities.

Industrial activities caused an accumulation of population over 300.000 in the western part of the Black-Sea in recent years. The western border of this area starts from Ereğli and goes through Kozlu, Zonguldak, Kapuz, Kilimli, Çatalağzı, Filyos-because of agricultural possibilities-lies a little bit south down to Kokaksu (1-2 Km. width and 75-80 Km. length).

Because of the establishing of "Ereğli Iron-Stell Industries" a new increase of population might be expected in the near future.

In fact even the normal rate of 0,3 % is expected to cause a yearly increase of 130.000-140.000 and the total population can be expected to be 555.000-600.000 by 1975.

Even in industrial areas of the western part of the Black-Sea a gross amount of the population is occupied with agriculture. Although the members of the families are crowded the fields are smaller and production is less than the general mean of Turkey. A m² of the fields became smaller because of topographic structure and hereditary norms. "Gezek and sapan değiştirme" which is an expression used for farming fields by turn of inheritors became a necessity. The turn of each family mostly comes every other 3rd year.

In recent years due to rapid increase in accumulation of population in this area has caused destruction of forest to make fields. For this reason forest-area decrease to the 31 % in this region. To make fields in inclined areas became main reason for floods and erosion. For example only in Zonguldak there are 27, 4 % (230.000 hektar) useful fields, 50 % of which is gained from the forests in recent years. Laws which have been used more than a century, are controlling farming systems and so becoming an obstacle for investments of the owners of the fields.

One member of each family works as a worker temporary for 3-6 months in coal-mines and other times of the year continues to work in his farm. This situation stops the emigration to the other parts of the country and the city too. More than half of the population in industrial areas comes from other parts of the country.

According to the land map of H. Oaks and Arıkök, 90 % of the land in this area is supposed to be useless for agriculture. The map shows that as agricultural fields only 1/5 of the area which is being used by the people at the present time.

Topographical structure in order to get more benefit from the land is forcing the villages to separate as districts far from each others. However because of this situation transportation and marketing of products becoming more difficult and the towns became economical centers for small hinterlands.

The physical characters of the land have influenced human life since prehistoric times and this section of Anatolia possibly was occupied by the people lastly. However this section is very rich from the point of view of natural harbours (Ereğli, Zonguldak, Bartın, Amasra, Sinop).

Physical characters have forced the people to live in a closed economical way, in these small areas.

Although this area is available for farming for vegetables and fruits, it could not be improved due to the lack of transportation and marketing.

Within the last 33 years the population of the rural areas increased only 40 % in Zonguldak, but showed more than 10 fold (450 %) in the city itself. However the mean of rural people in the western part of the Black-Sea (52) is more than twice that of the general mean of Turkey (24,4).

Because the emigration to the cities is from other parts of Turkey, rather than closed areas. In these areas 41, 5 persons live in each Km.² Accumulation of population is higher in the plain, less inclined areas and in valleys.

Industrial cities are not developed because of agricultural force of hinterland, and so, they did not have a good connection with the small towns around them.

Improvements of cities did not make a decrease in agricultural activities. Because of the lack of transformative industry in the cities, no connection was established between industrial and trading activities, Industry only accumulated more population but no new traits, new occupations and new trading possibilities were created. Population of city in this area is 16,8 % (even including industrial improvements) and this percentage is half of the general mean of Turkey (32 %).

According to the 1960 census slum areas (gecekondu) were found 43% in Zonguldak and 50 % in Karabük. This situation is in remarkable proportion especially in the new industrial areas.

In our country, which is on the threshold of industrial improvement, and our city population are increasing, the western region of the Black-Sea provides a good example to the fact that problems are not solved by foundations alone, and demonstrates that close relation should be maintained between industry and the environment.

